ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Лабінської Богдани Ігорівни на дисертацію Баб'юк Оксани Василівни «Формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму», що подається на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання: германські мови.

Зі стрімким розвитком туризму як у світі і в Україні ринок праці ставить все більші і більші вимоги до фахівців. Сучасність вимагає працівників, які не лише мають спеціальну освіту, а працівників компетентних, здатних ухвалювати професійні рішення, розв'язувати типові і нетипові проблеми, які добре володіють професійно орієнтованою англійською мовою забезпечуючи високу якість обслуговування та задоволення потреб споживачів.

Актуальність і значущість досліджуваної проблеми викликані зростанням фахових вимог до рівня підготовки кваліфікованих спеціалістів вищої мовної освіти, здатних до творчої праці, можливістю виходу вітчизняних туристичних компаній на міжнародні світові ринки. Майбутній фахівець туристичної галузі створює свій професійний імідж завдяки коректному застосуванню відповідних мовних і мовленнєвих засобів реалізації стратегій іншомовного професійно орієнтованого спілкування.

Вибір напрямку дослідження безпосередньо пов'язаний із науково-дослідною темою англійської філології та методики навчання англійської мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Теорія і практика навчання іноземних мов у закладах освіти різних типів» (номер держреєстрації 0118U003128). Тему дисертації

затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 1 від 30.08.2016 р.).

Обрана дисертанткою тема, як і коректно сформульвані об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження, визначили його структуру. Дисертація складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, списку використаних джерел із 226 найменувань (із них 69 – іноземними мовами) і 12 додатків. Її повний обсяг – 274 сторінки, зокрема 173 сторінки основного тексту. Додатки викладено на 63 сторінках. У роботі подано 35 таблиць, 8 рисунків.

Науково-теоретичний рівень виконаної роботи визначається, насамперед, залученням комплексу теоретичних, емпіричних методів дослідження, а також статистичної обробки, що забезпечили належне виконання поставлених завдань.

До теоретичних методів дослідження віднесено: вивчення сучасних вітчизняних та зарубіжних наукових джерел із методики, педагогіки, психології, лінгвістики; аналіз робочих програм із метою визначення теоретичних передумов дослідження; моделювання навчального процесу з використанням запропонованої методики. До емпіричних методів дослідження належить: наукове спостереження за організацією навчального процесу у вітчизняних закладах вищої освіти, вивчення досвіду викладачів щодо навчання монологічного мовлення майбутніх фахівців сфери туризму, опитування викладачів і студентів для з'ясування стану підготовки фахівців, методів навчання, які використовуються, інтересів студентів тощо; опитування фахівців туристичної галузі для з'ясування професійних обов'язків, потреб; тестування з метою визначення рівня сформованості професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні на доекспериментальному та післяекспериментальному зрізах; експериментальне формування у студентів професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні для перевірки ефективності розробленої методики. До методів математичної статистики

віднесено аналіз, обробку й перевірку достовірності одержаних результатів проведеного методичного експерименту.

До найбільш вагомих результатів дослідження, на наш погляд, слід віднести: аналіз сучасного стану дослідження проблеми, визначення дидактичних передумов формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму; особливості англомовного туристичного монологу, уточнення цілей та змісту формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму; обґрунтування критерію відбору навчального матеріалу та здійснення цього відбору; виділення етапів формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму, розробку підсистеми вправ та створення відповідної моделі; експериментальну перевірку ефективності запропонованої методики; укладення методичних рекомендацій щодо організації і проведення відповідного навчання.

Наукова робота здобувача має належний рівень *новизни*, зокрема *вперше*: теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено методику формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму, яка базується на положеннях особистісно орієнтованого, компетентнісного, професійно орієнтованого підходів, передбачає три етапи формування відповідної компетентності (вступний, основний та завершальний), використання підсистеми вправ, яка побудована на основі різних форм подачі навчального матеріалу (аудитивної, аудіовізуальної та друкованої), корелює з етапами і передбачає групи вправ, спрямовані на оволодіння студентами вміннями продукувати монолог-повідомлення, монолог-переконання, монолог-презентацію (презентацію-доповідь, презентацію-рекламу), домінування вправ, які спрямовують мовленнєву діяльність студентів і реалізуються в їхній комунікативній діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у: відборі автентичного навчального матеріалу з різними формами подачі, розробці комплексів вправ, укладанні методичних рекомендацій для викладачів щодо формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму, створенні навчально-методичного посібника англійською мовою.

У дисертації проаналізовано домінуючі підходи, принципи та шляхи їх реалізації; лінгвістичні особливості англомовного професійно орієнтованого монологу, які враховані при розробці підсистеми вправ; цілі формування професійно орієнтованої компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму для їх досягнення у процесі реалізації авторської методики і відповідний зміст.

Шляхом глибокого аналізу проблеми дослідниці вдалося відібрати релевантні підходи до предмета дослідження, а саме: особистісно орієнтований, компетентнісний та професійно орієнтований, уточнити принципи навчання. До дидактичних принципів дисертанткою віднесено принцип наочності, свідомості, творчості, активності, систематичності й послідовності, розвивального навчання, науковості, врахування індивідуальності учнів, доступності. До загальних методичних принципів - комунікативності, домінувальної ролі вправ, автономії, рефлексивності навчання, автентичності а до спеціальних методичних принципів, що відображають особливості навчання майбутніх фахівців, диференціації та інтеграції формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні з іншими компонентами англомовної комунікативної компетентності, інтеграції з дисциплінами фаху.

Безсумнівною заслугою здобувача правомірно вважати, що професійно орієнтований монолог фахівців сфери туризму – це організований вид усного мовлення, як підготовленого, так і непідготовленого, яке об’єднане професійно значущою тематикою, характеризується логіко-структурною цілісністю, інформативністю, модальністю та відносною мовною

правильністю, а також залученням співрозмовника чи аудиторії з метою подальшого обговорення предмета або проблематики висловлювання.

На основі аналізу сучасних наукових джерел здобувач виокремила комунікативні стратегії (аргументативні та маніпулятивні) та тактики, які застосовуються в монологічному мовленні фахівців сфери туризму; визначила типи монологів для навчання майбутніх фахівців у галузі туризму (монолог-повідомлення, монолог-переконання, монолог-презентація (презентація-доповідь та презентація-реклама); проаналізувала лінгвістичні особливості визначених монологів із метою врахування цих особливостей у процесі розробки авторської методики.

Заслуговує на увагу аналіз лінгвістичних особливостей англомовного професійно орієнтованого монологу фахівців туристичної галузі. На основі аналізу сучасних наукових джерел встановлено, що туристичний дискурс належить до інституційного ділового типу дискурсу, оскільки, по-перше, здебільшого у спілкуванні принаймні одна зі сторін є представником певного соціального чи економічного інституту, який реалізує свою діяльність у сфері туризму; по-друге, учасники спілкування мають офіційні стосунки один з одним, виконуючи свої професійні обов’язки, зважаючи на статусність, етикетність, тональність, а також емоціональність, психологічний вплив (при спілкуванні з клієнтами). Серед виділених у сучасній літературі трьох видів туристичного дискурсу (професійного, академічного, публічного) найбільш актуальні в контексті дослідження професійний і публічний його види.

Оксаною Василівною проаналізовано практичну, професійну, освітню, розвивальну, виховну цілі, а також предметний і процесуальний аспекти змісту навчання майбутніх фахівців сфери туризму професійно орієнтованого монологу англійською мовою, що є важливими компонентами системи викладання англійської мови за професійним спрямуванням.

У науковій роботі обґрунтовано одиниці навчального матеріалу та критерії їх відбору; розроблено підсистему вправ для формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному

мовленні майбутніх фахівців туристичної галузі та відповідні комплекси вправ; запропоновано модель формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців туристичної галузі.

Методично виправданими вважаємо обрані дисертанткою критерії відбору лексичних одиниць – уживаності та частотності, тематичності, сполучуваності, стройової здатності. Відбір друкованих текстів, фонограм та відеофонограм здійснено з урахуванням критеріїв: автентичності, тематичності, професійної інформативності та практичної цінності, ситуативності, доступності та посильності, соціокультурної цінності, взірцевості, авторитетності джерела, достатньої лексичної насиченості. Крім того, для фонограм виокремлено критерії тривалості звучання та темпу мовлення, а для відеофонограм – ще й домінування відеоряду над аудіорядом.

Варті уваги три етапи формування у студентів професійно орієнтованої компетентності в монологічному мовленні: підготовчий, основний, завершальний.

Підготовчий етап спрямований на розвиток граматичних, лексичних і фонетичних навичок студентів, їхньої стратегічної усвідомленості, розширення знань щодо структурних і лінгвістичних особливостей монологу в сучасному англомовному туристичному дискурсі.

Основний етап передбачає отримання інформації з різних джерел (текстів, фонограм, відеофонограм), формування вмінь аргументації, аналізу інформації, її узагальнення, подальший розвиток стратегічної усвідомленості, формування вміння використовувати мовленнєві формули та засоби міжфразового зв’язку, подальше розширення лінгвосоціокультурних знань s формування відповідних умінь для забезпечення ефективної комунікації з клієнтами, колегами тощо.

На завершальному етапі передбачено розвиток умінь продукувати підготовлене та непідготовлене монологічне висловлювання, а також подальше

вдосконалення навичок і вмінь, на яких зосереджувалась увага на попередніх етапах.

Запропонована підсистема вправ (шість підгруп у першій групі, чотири підгрупи в другій, дві підгрупи в третій) корелює з виділеними етапами і складається з трьох груп вправ із відповідними підгрупами.

Зауважимо, що розроблені авторкою вправи досить цікаві, приклади відповідають цілям, містять характеристики і включають завдання до кожної підгрупи.

Заслуговує на увагу пояснення поняття «моделі організації навчання в контексті тематики дослідження», якому здобувачка дає таке тлумачення: «штучно створений образ навчально-педагогічного процесу, який відображає в спрощеному вигляді структуру та послідовність його організації, розподіл годин тощо з метою досягнення відповідного рівня сформованості компетентності майбутніх фахівців.

Модель формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму представлена в двох варіантах відповідно до співвідношення вправ на трьох етапах. Спільними характеристиками двох варіантів моделі є об’єктивність, системність, відносна універсальність; окрім того, обидві моделі мають однакове змістове наповнення.

У запропоновані праці подані організація та проведення експериментального навчання; здійснені аналіз, оцінка й інтерпретація результатів експерименту, наведені методичні рекомендації для викладачів англійської мови закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку майбутніх фахівців сфери туризму.

Відзначимо достатньо високий рівень проведення **експериментального дослідження**, його вмілу організацію. Отримані результати підтверджують висновки авторки, засвідчують їх переконливість й достовірність. Розроблена методика довели свою ефективність у педагогічній практиці п’яти закладів вищої освіти: Львівського національного університету імені Івана Франка (акт

упровадження № 2557-В від 11.06.2018 р.), Тернопільського національного економічного університету (довідка про впровадження №126-33/1024 від 06.06.2018 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка про впровадження №686-33/03 від 24.05.2018 р.), Університету імені Альфреда Нобеля (акт упровадження №493/1 від 25.05.2018 р.), Хмельницького національного університету (акт упровадження № 79 від 07.06.2018 р.).

Експериментальне дослідження дає вагомі підстави для підтвердження високої ефективності розробленої методики в цілому.

У висновках чітко викладено думки дослідження, окреслено шляхи подальшого використання його результатів.

Робота добре проілюстрована таблицями, схемами і рисунками, матеріалами додатків, прикладами. Дисертантка демонструє високу ерудицію, володіння матеріалом й інформацією, що мають відношення до об'єкта, предмета та завдань дослідження, вміло користується літературними джерелами, роблячи доречні посилання.

Автореферат ідентичний основному змісту дисертації, у ньому чітко відображені головні положення роботи. Зміст дисертації також цілком репрезентований у публікаціях дисертантки: у 10 публікаціях, серед яких 5 статей у фахових педагогічних виданнях України, 1 – у зарубіжному виданні, тези 3-х доповідей на наукових конференціях і навчально-методичний посібник англійською мовою (у співавторстві).

Загалом високо оцінюючи виконане дисертаційне дослідження, зокрема його актуальність, ґрунтовність, наукову новизну, вважаємо за потрібне зробити певні зауваження, висловити деякі побажання:

1. На наш погляд, варто було б додати до списку опрацьованих джерел сучасні праці таких авторів, як Бабушко С. Р. (English for Tourism Students), 2016 р.; М.І. Бабкін, М.М. Волошин («Туризм: українсько-англійсько-французький тематичний словник») 2017 р., дотичні до наукового дослідження.

2. Авторка дисертації на с. 45 не зовсім чітко подає тлумачення понять «автентичний», «навчальний або адаптований» текст. Не цілком переконливе є твердження дисертантки на с. 88 про доцільність використовувати умовно-автентичні тексти, адаптовані носіями мови.

3. На с. 92 доречно було навести фрагмент уривка відеофонограми або лише посилання на нього, оскільки такий великий текст (майже повних дві сторінки) переобтяжує текст дисертації.

4. На с. 106, 121 на підготовчому етапі Ви пропонуєте підгрупи вправи, в яких фонетичні навички необхідно розвивати після граматичних і лексичних. Чим зумовлена така послідовність виконання вправ?

Безперечно, кандидатська дисертація Баб'юк Оксани Василівни «Формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму» є завершеним науковим дослідженням. Обсяг, якість та оформлення роботи відповідають вимогам Постанови КМУ «Порядок присудження наукових ступенів» № 567 від 24.07.2013 р., зі змінами, внесеними, згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р. Отже, можна зробити висновок про те, що авторка дисертації, Баб'юк Оксана Василівна, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання: германські мови.

Доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри іноземних мов
для гуманітарних факультетів
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича Б. І. Лабінська

Підпис Лабінської Б.І. засвідчую
Начальник відділу кадрів Чернівецького
національного університету
імені Юрія Федьковича
"_____" _____ 200____р